

FUGLELIVET I FUNDINGLANDSOMRÅDET

Steinar Eldøy

Sommeren 1977 ble det gjennomført zoologiske inventeringer i Fundingslandsområdet i Ryfylke med støtte fra Miljøverndepartementet. Området ble undersøkt i tidsrommet 27. juni - 10. juli, og foruten forfatteren deltok Geir Clav Toft, Rune Roalkvam og Karl Fjell i undersøkelsene.

Fundingslandsområdet har lenge blitt ansett som et av de mest verneverdige områdene i det indre av Rogaland. Det har tidligere blitt gjennomført undersøkelser av geologi, geomorfologi, limnologi og flora i området, men materialet om fugle- og dyrelivet i området var fra før spinkelt.

Hele det undersøkte området ligger i Hjelmeland kommune, og det har omtrent følgende yttergrenser: Nordstølheia - Nordaheia - Kyrkjepårdsheia - Trigardsheia - Jelands Grønheia - Djupedalen - Åsen - Vikestølsheia - Nordstølsheia. Av kanskje mer kjente stedsnavn i området kan nevnes Fundingsland og Kleivaland.

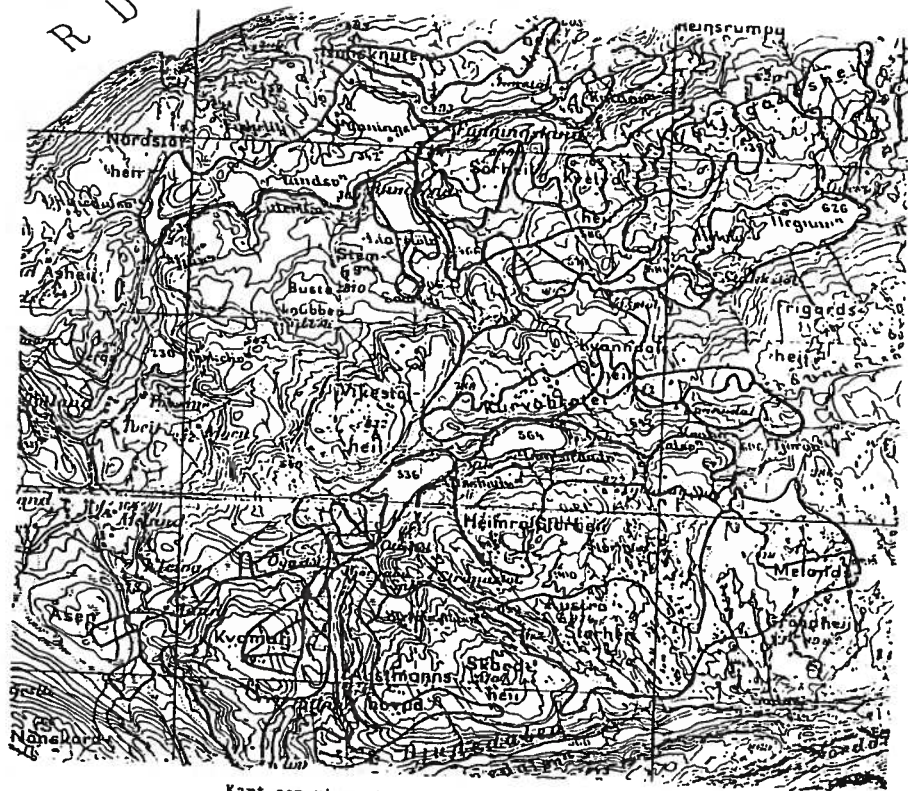
Metoder.

Inventeringen ble stort sett gjennomført ved at vi gikk gjennom området og noterte alt det som ble observert. Alle biotopyper ble forsøkt gjennomgått, og de områdene som da syntes særlig interessante ble noe nærmere undersøkt. I en del skogsområder i sørlige del av det undersøkte området ble også en noe mer systematisk linjeteksering benyttet. Fugler som sang, viste enestelig oppførsel, hadde mat forunger eller på annen måte viste sannsynlighet for hekking ble regnet som ett territorium. Pare fugler som ble registrert innenfor en avstand på 25 m til hver side av linjen ble regnet med, men arter som ble registrert like utenfor denne grensen ble likevel tatt med og regnet som 1/2 territorium. Dette ble gjort først og fremst for at en del mer uvanlige arter skulle komme med i oversikten.

Vi foretok også registreringer av pattedyr, og disse er i stor grad basert på spor og spor tegn, men enkelte direkte observasjoner ble også gjort. Opplysninger både om pattedyr og fugl ble dessuten innhentet fra lokalbefolkningen på Fundingsland og Kleivaland.

Generell områdebeskrivelse.

En rekke lønnskaps- og vegetasjonstyper er representert innenfor det undersøkte området. Kulturlandskap er representert ved gårdene på Fundingsland-Raulende, Kleivaland og Ritland. I tillegg er det en del områder som tydelig bærer preg av sauebeiting i områdene

Kart som viser de rutene som ble gått i området.

Unge kongeørner
Foto:
Svein Esteland

høyere oppe. Barskog, først og fremst furuskog, finnes i de nedre delene. Noe høyere oppe er det mer bjørkeskog og blandingsskog. Barskogsgrensa ligger i området på omkring 500 m.o.h., mens fjellbjørkeskogen når et par hundre meter høyere opp.

Det finnes flere større og mindre myrer innenfor det undersøkte området, og dette er myrer som både morfologisk og botanisk sett er av flere forskjellige typer. Det finnes både ombrotrofe og minerotrofe myrer, og botanisk sett finnes det flere typer fra fattige til ekstremrike myrer.

De vatna som finnes i området er stort sett nokså næringsfattige. De vatnene som er rikest på høyere vannplanter er Fundingslandsvatnet og Liarstølsvatnet. I disse vatna er det også den rikeste lavere ferskvannsfauna finnes.

Geologien i området er i stor grad med på å prege landskap og vegetasjon. Den klare lagdelingen i berggrunnen er flere steder svært framtrædende. Grunnfjellet er flatemessig dominerende, og danner flere steder nokså flate partier med lite vegetasjon - det såkalte subkambriske peneplan. Dette gjelder Lyrkjæfjordshei og delvis Ielands Grønhei. Over grunnfjellet ligger flere steder, særlig i søndre del av området, kalkrike kambrosiluriske bergarter, og dette gir grunnlag for en rikere flora og fauna. Over dette ligger det enkelte steder igjen sure og næringsfattige skyvedekkebergarter, og på disse stedene er det et temmelig godt heilandskap. Dette gjelder Skardhei, Storahei og Vikestølshai.

Mindre, mer fuglerike områder.

Innenfor det undersøkte området var det fire mindre områder som pekte seg ut med et rikere fugleliv enn ellers.

Fundingslend-Kaldavatnet: Dalen er her skorkledd med furu på nordsida og bjørk på sørsida. Innover fra kaldavatnet blir furuskogen mer dominerende. Kaldavatnet er næringsfattig.

Raudlende-Liarstølsvatnet-Svartetjern: I søkk og smådaler i dette området dominerer furuskogen, og innimellom er det noe bjørk og småmyrer. Toppene er treløse med myrer og lynnmark.

Gyastølsmyra-Kvammefjell: Selve myrene i dalbunnen er stort sett ombrotrofe og dominert av fattigmyrvegetasjon, mer langs kantene er det tilsig av kalk utenfra, og her finnes ekstremrik myrvegetasjon. I skråningen på østsida er det en del rasmærk med kambrosilurisk skifer, og denne er delvis bevokst med skog, mest bjørk, men også noe furu og gran (plantefelt). I skråningen i nord er det bjørk- og blandingsskog med furu, bjørk og osp m.m. Det finnes enkelte skogholdt med or. Skråningen opp mot Kvammefjell er nederst bevokst

med bjørkeskog, og videre oppover går det over i blandingsskog med furu, rein furuskog, så igjen blandingsskog og øverst mot toppen myrer og lynnmark. Denne siste skråningen syntes å ha noe av det rikeste fuglelivet i området.

Ielands Grønhei og myrer vest for denne: På sørlige del av Grønhei ligger grunnfjellet opp i dagen, og det er lite løsmaterialer. Følgelig er også vegetasjonen lite sammenhengende. Lenger nord ligger kambrosilurrester, og det er der frodigere med forskjellige lyng, gras, starr og diverse urter. Lyrene i vest er forholdsvis store, og har delvis ombrotrof og delvis minerotrof karakter (ombrotrofe myrer får næringsstoffer bare fra nedbør, mens minerotrofe myrer får næringstilsig fra omgivelsene - de siste er normalt rikest). Myrull og starr dominerer vegetasjonen, men det finnes en del tuer med røsslyng, krekling, molte m.m.

Fuglearter registrert i området.

I den følgende artsliste er de arter som er konstatert hekkende eller som sannsynligvis hekker i området merket med H. Arter som er funnet i området, men som ikke ble registrert under inventeringen sommeren 1977, er merket med x.

Storlom	H	Hubro	x
Gråhegre		Kattugle	x
Brunnakke		Tårnseiler	
Hønsehauk		Vendehals	H
kongeørn	x	Dvergspett	H
Dvergfalk		Sandsvale	
Tårnfalk		Låvesvale	H
Lirype	H	Taksvale	H
Fjellrype	H	Trepiplerke	H
Orrfugl	H x	Heipiplerke	H
Storfugl	H	Linerle	H
Heilo	H	Tornskate	H
Vipe	H	Stare	H
Fjæreplytt	H	Kråke	H
Rødstilk	H	Ravn	H
Strandsnipe	H	Fossekall	H
Rugde	H	Gjerdsmett	H
Enkeltbekkasin	H	Jernspurv	H
Svartbak		Gulsanger	H
Fiskemåke	H	Munk	H
Ringdue	x	Tornsanger	H
Gjøk	H	Møller	x

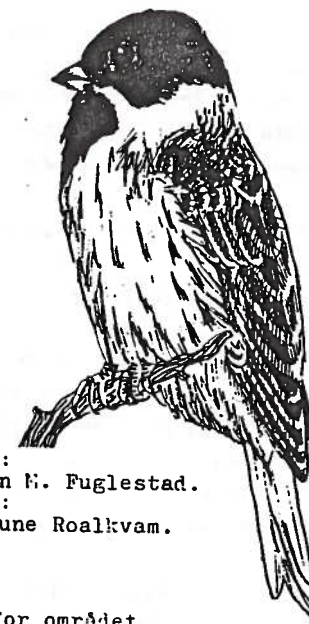

Løvsanger	H
Fuglekonge	H
Hagefluesnapper	H
Grå fluesnapper	H
Buskskvett	H
Steinskvett	H
Rødstjert	H
Rødstrupe	H
Gråtrost	H
Ringtrost	H
Svarttrost	H
Rødvingetrost	H
Måltrost	H
Stjertmeis	H
Løvmeis	H
Granmeis	H

Toppmeis	x
Svartmeis	x
Kjøttmeis	H
Spettmeis	H
Gråspurv	H
Bokfink	H
Bjørkefink	H
Grønnsisik	H
Bergirisk	H
Gråsisik	H
Furukorsnebb	H
Dompap	H
Gulspurv	H
Sivspurv	H
Snøspurv	H x

Bjørkefink:
foto: Svein Efteland.
Tårnfalk:
skisse: Rune Roalkvam.

Gulspurv:
foto Finn M. Fuglestad.
Sivspurv:
skisse Rune Roalkvam.

Kommentarer til en del arter.

- Storlom:** Ett par funnet hekkende innenfor området.
- Lirype:** I alt ble fire kull registrert: 1 på vestre del av Kyrkjegardshei, 1 nordvest for Tjoravatnet, 1 i lia rett sør for indre enden av Vassbottvatnet og 1 på vestre del av Jølands Grønahei.
- Fjellrype:** Bare registrert i de mest vegetasjonsfattige områdene: 2 kull på Kyrkjegardshei, 1-2 par på sørlige del av Jølands Grønahei og 1 par på Heimra Storahei.
- Orrfugl:** Ble ikke funnet under inventeringene, men i følge hyttefolk, skulle det finnes en leik i nordre del av området. I følge folk på Kleivaland skulle det finnes orrfugl i området, men i lite antall.
- Storfugl:** 1 hunn med 7 unger ble sett øst for liarstolsvatnet. Folk på Kleivaland fortalte at arten skulle finnes i området, men i lite antall.
- Heilo:** I nordre del av området ble heilo registrert på Jordhei, Sørahei, Kyrkjegardshei og Kvannaldshei med i alt 14 par. På Storahei var det 3-4 par og på Jølands Grønahei, hvor bestanden var særlig tett, var det 13-15 par. Totalt 30-33 par innenfor det undersøkte området.
- Fjæreplytt:** Totalt ble fugler som opoførte seg som om de skulle ha egg eller unger registrert på 9 forskjellige steder innenfor det undersøkte området. Alle disse fuglene ble funnet på de mest vegetasjonsfattige stedene (på grunnfjells-

og skyvedekkeberarter): Melands Grønnehei - 3 par, Storahei - 3 par, Kvanndalshei - 2 par og Kyrkjegardshei - 1 par.

Rugde: Rugdetrekk ble observert i dalen mellom Fundingsland og Liarstølsvatnet og ved Øyastølsmyra.

Enkeltbekkasin: Ca. 2 par på myra sør for Vassbottvatnet og ca. 2 par på Øyastølsmyra.

Fiskemåke: Koloni med 21 hekkende par på en holme i Fundingslandsvatnet like vest for Raudlende.

Kattugle: I følge folk på Kleivaland skulle kattugle være vanlig i området.

Vendehals: Hørt ved Liarstølsvatnet og like nedenfor Svartetjern.

Dvergspett: 2 ind. på østsida av Øyastølsmyra 9/7.

Trepiplerke: Relativt vanlig i skogsområdene, særlig i bjørkeskog. I bjørkeskog var trepiplerke en av de tallrikeste artene.

Heipiplerke: Vanligste art i de skogløse områdene. Langs de rutene som ble gått i åpent terreng var det stort sett 3-5 par pr. km (15-25 par pr. km²).

Tornskate: Et par med minst to utfløyne unger holdt seg i og ved et plantefelt med gran på østsida av Øyastølsmyra.

Fossefall: Et kull ble observert nedenfor Kaldavatnet og en engstelig voksen fugl ble sett nedenfor Tjoravatnet.

Gulsanger: 3 syngende ved Fundingsland, 1 syngende ved Raudlende og 1 syngende ved Øyastøl.

Øller: Ble ikke registrert sommeren 1977, men minst en syngende ble registrert i området ved Kleivaland av Svein Efteland 20/6-73.

Løvsanger: Den vanligste art i alle skogstyper i området.

Steinskvett: Nest etter heipiplerke var dette den vanligste arten i de treløse områdene. Tettheten var noe varierende, og enkelte steder var steinskvetten like tallrik som heipiplerke.

Rødstjert: 1 par ved Raudlende, 1 par nedenfor Svartetjern og 1 par mellom Øyastøl og Ottestøl.

Gråtrost: Relativt vanlig i alle skogsområdene.

Rinetrost: Relativt vanlig i det øvre av bjørkeskogen og i områder med vierbusker.

Svarttrost: En del i de nedre skogsområdene.

Rødvingetrost: Vanlig i skogsområdene.

Åltrost: Jevnt utbredt i de fleste skogsområdene, men i lite antall.

Stjertmeis: 1 par med unger ved Fundingsland og 2 par ved Øyastøl.

Løvmeis: 1 par hekket ved Fundingsland.

Granmeis: Vanlig i de fleste skogsområdene.

Grønnsisik: Vanlig bare i området Raudlende-Fundingsland. En del også sett i området Kleivaland-Kløv-Øyastøl.

Gråsisik: 1 par hekket ved Liarstølsvatnet.

Furukorsnebb: 1 par sett med flyvedyktige unger i skogen på østsida av Kvammafjell.

Dompap: 4 ind. sett ved Svartetjern og 1-2 par i skogen på østsida av Kvammafjell.

Linjetakseringer i skogsområder.

Linjetakseringer som beskrevet tidligere ble gjennomført i fire forskjellige skogsområder i søndre del av det undersøkte området:

Område A: Rein bjørkeskog på sørøstsida av Kvammafjell. Lengden på linja 900 m.

Område B: Skogsområdet på nordøstsida av Kvammafjell. I dette området er det mest blandingskog av bjørk og furu. Helt nederst og øverst er det belter med mest bjørk, mens furu dominerer mer midt i skråningen. Samlet lengde på linje 1300 m, og linjene ble lagt nedenfra myra og opp mot toppen.

Område C: Sørvendt skråning med mest furu øst for Øyastøl. Et visst innslag av bjørk, osp, or og gran. I buskskiktet er det en god del einer nederst i skråningen. Samlet linjelengde 1300 m.

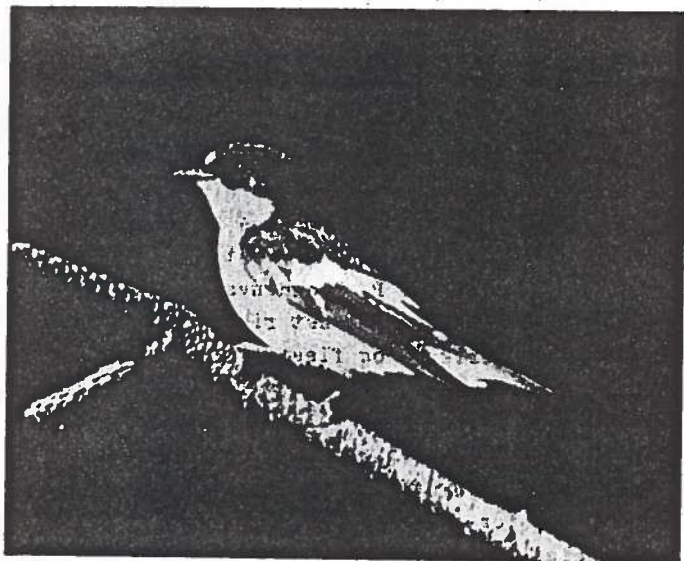
Område D: Skogen på østsida av Isen. Skogen i dette feltet er noe variert, men furu dominerer. Det finnes også mindre områder med gran og bjørk, den siste ganske høystammet. I buskskiktet er det ganske mye einer, og blåbær dominerer i skogbunnen. Samlet linjelengde 2000 m.

Resultatene fra linjetakseringene er vist i tabell 1, og det skulle gå klart fram at område B, blandingskogen på Kvammafjell, er det av de fire områdene som har det rikeste fuglelivet. Det var der både størst artsrikdom og flest territorier. Områdene A og C har forøvrig også ganske stor tetthet, mens tettheten synes klart mindre i område D.

Det går også fram av tabellen at løvsangeren var klart dominerende i alle områdene. I bjørkeskogen syntes tettheten av trepiplerke å være omtrent like stor som for løvsanger, mens trepiplerka på det nærmeste manglet i blandingskogen. Granmeisen syntes forholdsvis tallrik i blandingskogene, men hadde lavere tetthet i rein bjørkeskog.

Tabell 1.	Område A		Område B		Område C		Område D	
	t	t/km ²	t	t/km ²	t	t/km ²	t	t/km ²
Rugde	-		-		1		-	
Tropiplerke	6	133	0,5		1		-	
Heiplierke	1		3		-		-	
Gjerdesnett	-		-		0,5		-	
Jernspurv	0,5		2		1,5		2	
Løvsanger	7	155	12	185	10	154	10	100
Fuglekonge	-		1		-		-	
Grå fluesn.	-		1		1		-	
Rødstrupe	-		-		3		1	
Gråtrost	-		4	62	-		-	
Svarttrost	2		2		1		1	
Rødvingetrost	4	89	3		3		2	
Nåltrost	-		2		-		1	
Stjertmeis	-		1		-		-	
Grannøis	2,5		5,5	85	5,5	85	11	110
Bokfink	-		1		2		3	
Bjerkfink	2		3		2		-	
Grønneisik	-		0,5		1		3	
Furukorsnebb	-		1		-		-	
Dompap	-		1,5		-		-	
Sivspurv	1,5		1		-		-	
Totalt	26,5	588	45	692	32,5	500	35	350

t : Antall registrerte territorier   t/km² : Territorier pr. km²

Hagefluesnapper:
foto Aadne Stangeland

Det må regnes med temmelig stor usikkerhet i de tallene som er framkommet for antall territorier pr. km² ved disse linjetakseringene, både fordi takseringslinjene er nokså korte og fordi resultatene sterkt kan avhenge av værforholdene. Dessuten vil tidspunktet i hekkesesongen, tid på dagen (alle takseringene ble utført om morgenen) og erfaringen til den som utfører takseringen kunne virke inn på resultatet.

Pattedyr registrert i området.

Her skal bare nevnes at det er kjent fast stamme av elg, rev, mår og hare innenfor det undersøkte området. Streifdyr av hjort og rådyr treffes av og til, og rein trekker hvert år ned til de østlige delene av området på ettersommeren.

Konklusjon og vurdering av verneverdi.

Totalt sett må fuglelivet i det undersøkte området sies å være ganske rikt, men det er enkelte områder som tydelig peker seg ut med et noe rikere fugleliv enn resten. De fleste av disse områdene er skogsområder, og det er først og fremst småfugl som finnes i disse områdene.

Området Raudlende-Fundingsland-Faldavatnet har forholdsvis rikt småfuglliv, og av litt mindre vanlige arter kan nevnes rødstjert, gulsanger, munk, grå fluesnapper, stjertmeis og fossekall.

Også ved Liarstølsvatnet og Svartetjern var småfuglforekomstene rikere enn ellers, og fra dette området kan nevnes rødstjert, munk, vende Hals, gråsisik og storfugl.

I søndre del av det undersøkte området var det først og fremst området omkring Øyastøl som utpekte seg. Dette skulle det gå an å se ut fra resultatene fra linjetakseringene. I tillegg til de artene som ikke er kommet med i lista for linjetakseringene (områdene A, B og C) kan nevnes tornskate, gulsanger, dvergspekk og tornsanger.

Av de skogløse områdene pekte Følands Grønhei seg ut som det rikeste området. Det var der en ganske tett bestand av heilo med totalt 14-16 par. Dessuten kan nevnes minst 3 par fjereblytt, 3 par rødstilk, 1-2 par fjellrype og 1 par lirype. Heiplierke og steinskvett var vanlige.

Fundingslandsområdet er nok ornitologisk sett et av de rikeste områdene i Ryfylke, og sammen med alle de andre naturkvalitetene området har, så er det utvilsomt et av de mest verneverdige i Ryfylke. Området er nå varig vernet mot kraftutbygging, og vi får håpe at det også blir skånt for andre innprens.